

Podle mnoha z těch, kdo uvažují o příčinách globální environmentální krize, sehrálo významnou roli v jejím utváření západní křesťanství, neboť chybně vyložilo biblickou nauku o stvoření a stalo se „nejvíce antropocentrickým náboženstvím“.¹ Také proto v posledních desetiletích teologové nejrůznějších křesťanských církví nově promýšlejí postavení křesťanů vůči stvořenému světu a jeho Stvořiteli a tyto vzájemné vztahy se staly významným tématem církevních diskurzů na celosvětové úrovni.

Již v roce 1961 mluvil luteránský pastor Joseph Sittler při projevu k Valnému shromáždění Světové rady církví v New Delhi o tom, že ekumenickou jednotu lze nalézt jen v širším rámci jednoty všech věcí v Kristu, a konstatoval, že „teologická nádhera kosmické christologie je z větší části dosud složena v nejnitřnějším srdci a paměti církve.“² Spolu s narůstajícím ohrožením stvořeného světa lidskou činností je v posledních desetiletích teologická vize sounáležitosti všech tvorů stále více artikulována teology různých denominací, zaujímá stále významnější místo v myšlení běžného života a začíná se prakticky projevovat jako láskyplný a odpovědný příklon křesťanů k stvořenému světu zvaný „ekologické obrácení“.

Proměňující se vztah křesťanů ke stvoření je příležitostí k jednotě svědectví, která umožňuje překonat rozdíly mezi denominacemi, včetně názorů na správné uspořádání církve, a také k tomu, aby křesťané nacházeli společný jazyk a zájem s lidmi, kteří náboženskou víru nesdílejí, ale leží jim na srdci stav světa, v němž žijí, a osudy jeho obyvatel. Vyjádřením této ekumenické a všelidské jednoty je slavení „doby stvoření“ (Season of Creation), které začalo kolem roku 2000, když Světová rada církví prodloužila období modliteb za stvořený svět od 1. září (to vyhlásil za Den modliteb za stvoření v roce 1989 ekumenický patriarcha Demetrios I.) až do svátku Františka z Assisi 4. října. K slavení doby stvoření se připojila i řada katolických společenství po celém světě, od roku 2018 k němu vyzývá papež František.

Ekumenický Řídící výbor vyhláší pro každý rok téma, které sjednocuje rozmanité formy oslav po celém světě. Vydává také hlavní modlitbu a další doporučené texty. Pro letošní rok 2020 je jako téma celosvětového slavení stanoven „Milostivý rok pro Zemi“, tedy rok, kdy je Země ponechána v klidu a není nucena plodit. Hlavní modlitba je tato:

¹ Srov. Lynn WHITE Jr., „The Historical Roots of our Ecological Crisis“, *Science*, 10. 3. 1967.

² Joseph SITTLER, „Called to Unity“, projev k Třetímu valnému shromáždění Světové rady církví z 21. 11. 1961, přetištěno v *The Ecumenical Review* 14, leden 1962, s. 177-187.

Modlitba pro Dobu stvoření 2020

Stvořiteli života,

na Tvé slovo vydala Země byliny, které se rozmnožují semeny, a rozmanité druhy stromoví, které nese plody. Řeky, hory, nerosty, moře a lesy udržovaly život. Oči všech vzhlížely k tobě, abys ukojil potřeby každé živoucí bytosti. Po všechen čas byla Země oporou životu. Skrze planetární cykly dnů a období, obnovy a růstu otvíráš svou ruku, abys nám tvorům dával pokrm v pravý čas.

Ve své moudrosti jsi dal sabat: požehnaný čas k odpočinku ve vděčnosti za všechno, co jsi dal; čas osvobodit se od neřestné spotřeby; čas umožnit půdě a všem tvorům odpočinout si od břemena výnosů. Ale dnes náš způsob života žene tuto planetu za hranice toho, co unese. Vyčerpáváme svět svými nároky na růst a nekonečným koloběhem výroby a spotřeby. Lesy jsou vyluhované, ornice eroduje, pole nevydávají pokrm, pouště se rozšiřují, moře se okyselují, bouře jsou stále silnější. Nedovolili jsme Zemi zachovávat sabat a Země zápasí o svou obnovu.

Během této Doby stvoření tě prosíme, abys nám dal odvahu zachovávat sabat pro naši planetu. Posilni nás vírou, abychom důvěřovali v Tvou prozřetelnost. Vdechni nám tvůrčího ducha, abychom se dělili o to, co jsme dostali. Nauč nás být spokojeni s tím, co stačí. A když nyní vyhlašujeme Milostivý rok pro Zemi, sešli svého svatého Ducha, aby obnovil tvář celého stvoření.

Ve jménu Toho, který přišel, aby ohlašoval radostnou zvěst celému stvoření, Ježíše Krista.

Amen.

**SEASON OF
CREATION**

Jak tato modlitba naznačuje, stojí Země a její obyvatelé na pokraji kolapsu. Jestliže „pole nevydávají pokrm“, pak nemohou ani lidé dlouho přežít. Tváří v tvář zničení si někteří lidé začínají uvědomovat svou závislost na všem, co je stvořeno spolu s nimi. Z pyšných dobyvatelů se učí být rozvážnými správci. A navrhují rozmanitá technologická řešení, která mají napomoci k tomu, aby svět byl zachován v současném stavu a jeho situace se dále nezhoršovala.

Jaká může a má být úloha křesťanů v proměně světa, jíž jsme svědky? Když přišel na svět Ježíš, uzdravoval. Jedl s těmi, kdo se protivili Bohu, a před svou smrtí na kříži ustanovil zvláštní způsob smíření, jímž je společné jídlo – eucharistie. Toto společné jídlo, jímž se vzdávají díky za celý stvořený svět, ukazuje význam přijímání potravy pro utváření vztahů. Od přijímání potravy a vztahů v rodině musí také začínat služba uzdravování a smířování vztahů s celým stvořeným světem, kterou mohou křesťané nabídnout.

Když připravuji pokrm pro svou rodinu, mohu se ptát, odkud to, co budu předkládat, pochází.

Znám lidi, kteří se výroby účastnili, a vím, jaké mají pracovní podmínky? Děkuji za jejich životy, za jejich pot a námahu?

Děkuji za zvířata, z nichž беру pokrm pro sebe a pro svoje blízké? Žijí v podmínkách odpovídajících jejich důstojnosti Božích tvorů?

Dostala zvířata, která mně a mojí rodině poskytují mléko, příležitost prožít řádně vztahy se svými mláďaty? Děkuji za ně?

Byly rostliny, které jíme, vypěstovány způsobem, který ponechává prostor pro život dalším bytostem?

Jak se ke mně tento pokrm dostal, jak dlouhou cestu putoval? Kolik odpadu vzniklo při jeho výrobě, dopravě a konzumaci?

Co mohu udělat pro to, aby každé moje jídlo bylo službou smíření?

Podobně jako Ježíš nenabízí technologická řešení problémů světa, ale Boží lásku a smíření, mohou i křesťané přispět k proměně světa čelícího environmentální krizi především tím, že budou stát před Bohem, vyznávat hříchy a milovat. Inspiraci pro to, jak má člověk stát vůči světu před Bohem, mohou nabídnout koncepce stvořeného světa, jak je nacházíme v dílech církevních otců a teologů:

Člověk tváří v tvář světu – rekonstrukce patristických koncepcí³

1. Stvořený svět je dobrý.

Člověk umí hodnotit věci jako dobré. Cením si lidí, jiných druhů a ekosystémů jako dobrých pro svůj užitek, anebo pro ně samé?

2. Stvořený svět je krásný.

Člověk dovede vnímat a oceňovat krásu jednotlivých složek vesmíru a krásu jejich interakcí, z nichž v každém okamžiku nově vzniká. Všímám si krásy, kterou nedovedu postihnout?

3. Stvořený svět je zjevením Boží přítomnosti a povahy.

Člověk dovede chovat posvátnou úctu k světu, který je první svátostí Boha Stvořitele. Vnímám stvořený svět jako zjevení Boží milující přítomnosti, jeho moci, moudrosti a dobroty?

4. Každá stvořená věc způsobem sobě vlastním chválí Stvořitele.

Člověk dovede chovat úctu ke všem věcem, neboť každá je hlasem v chvalo zpěvu stvoření. Jsem ochoten naslouchat živým i neživým hlasům, které chválí Stvořitele? Dopřávám jim k tomu prostor?

5. Stvořený svět tvoří funkční jednotu.

Člověk dovede spolupracovat s ostatními živými druhy i s neživou přírodou k společnému prospěchu. Je způsob, jímž interaguji se stvořeným světem, zaměřen na můj prospěch? Uvědomuji si, jak hluboce je provázáno dobro současných i budoucích lidí s dobrem ostatních stvořených bytostí? Projevuji vděčnost za půdu, která mě živí, za vzduch, který dýchám? Dovedu se učit od motýlů?

³ Podle Jame Schaefer, *Theological Foundations for Environmental Ethics. Reconstructing Patristic and Medieval Concepts*, Georgetown University Press 2008.

6. Stvořený svět a lidé jsou spřízněni, spolu-stvoření.

Člověk je souputníkem všech věcí, které byly stvořeny spolu s ním, dovede být i jejich přítelem. Žijí zvířata a rostliny, jichž užívám pro svou obživu, v podmínkách, které odpovídají jejich důstojnosti Božích tvorů? Ponechává můj životní styl prostor ostatním tvorům?

7. Svět jako Boží dar má být užíván s vděčností a umírněností.

Žiji v kultuře nad-spotřeby a plýtvání, zneužívání živých i neživých zdrojů. Jak této kultuře čelím? Jsem ochoten se jí vymykat? Vyhýbám se jednáním, která narušují autonomní rozvoj a fungování jiných druhů a společenství? Omezují užívání stvořených věcí na nejnужnější potřeby? Zasazuji se o to, aby budoucí generace lidí měly k dispozici čistý vzduch, čistou vodu a čistou půdu? Chráním svět na místní úrovni? Usiluji o jeho ochranu na vyšších rozhodovacích úrovních?

8. Bůh miluje všechny bytosti, živé i neživé.

Věci trvají, protože je Bůh miluje. Člověk je povolán napodobovat Boha v lásce ke všem tvorům, například tak, že touží po tom, aby stvořené věci byly zachovány k Boží chvále. Přátelská láska ke světu člověka motivuje k tomu, aby vůči němu jednal rozvážně, spravedlivě, umírněně a odvážně. Je moje jednání vedeno láskou?

Péče o svět je motivována Boží ctí a slávou a také láskou k bližním. Svět je zjevením Boží láskyplné štědrosti a osvobozujícího jednání. Když je fungování ekosystémů narušeno, je porušena schopnost světa vypovídat o Bohu. Proto ten, kdo miluje své bližní, bude pečovat o to, aby svět živý i neživý neztratil svou vypovídací schopnost a zůstal srozumitelným zjevením Boží slávy pro lidi dnes i v budoucnosti. Děkuji za ty, kdo se o to zasazují? Může i můj život být svědectvím o Boží lásce, která vše udržuje v bytí?

Inspiraci pro vyznávání viny za sebe i za ty, kdo to sami nedělají, nabízí

Vyznání viny pro slavení Doby stvoření 2020

podle 3. knihy Mojžíšovy 25,1-25, převzato od Světové luterské federace

Chválíme tě, Bože, za Zemi, která udržuje život. Skrze planetární cykly dnů a období, obnovy a růstu, otevíráš svou ruku, abys všem svým tvorům dával pokrm v pravý čas. Ve své moudrosti jsi dal sabat, aby si Země odpočinula. Ale dnes náš způsob života žene tuto planetu za hranice toho, co unese. Náš svět je vyčerpáván naší poptávkou po růstu a nekonečným cyklem výroby a spotřeby. Lesy jsou vyluhované, ornice eroduje, pole nevydávají pokrm, pouště se rozšiřují, moře se okyselují, bouře jsou stále silnější. Lidé i zvířata jsou nuceni prchat a hledat bezpečí. Nedovolili jsme Zemi zachovávat sabat a Země zápasí o svou obnovu. A proto vyznáváme, Bože milosrdenství a spravedlnosti:

Uložil jsi nám, aby Země odpočívala a nebyla zatížena plozením.

Vyznáváme, že nutíme Zemi, aby plodila víc, než unese, a že jsme otroky toho, co chceme pořád víc.

Voláš nás, abychom přestali sít, prořezávat a sklízet způsoby, které ničí půdu.

Vyznáváme, že nemravně spotřebováváme potravu a energii.

Ujišťuješ nás, že můžeme být nasyceni tím, co země vydá.

Vyznáváme, že nám chybí důvěra, že by se nám mohlo dařit, aniž bychom zacházeli za hranice toho, co je pro Zemi únosné.

Ujišťuješ nás, že naše bezpečí je v tom, že máme dost.

Vyznáváme, že nám chybí odvaha čelit mýtu o nekonečném růstu.

Říkáš nám, že země se nesmí trvale prodávat, protože vše, co je na ní, je Tvé.

Vyznáváme, že o stvoření uvažujeme jako o danosti, ne jako o daru.

Vyzýváš nás, abychom nechávali dost plodů na stromech a v polích, aby se z toho nasýtily naši bližní i živočichové a aby byla na Zemi znovu hojnost.

Vyznáváme, že se nedělíme o to, co jsme ze Země obdrželi.

Voláš nás k férovosti a spravedlnosti.

Vyznáváme, že máme málo víry, nemilujeme tě celým svým srdcem a silou a myslí, ani nemilujeme své lidské či jiné bližní jako sebe sama.

Odvrať nás od strachu a nedůvěry,

a osvobod' nás, abychom si představovali život smířený se Zemí a se všemi tvory, skrze evangelium Ježíše Krista, v jehož jménu se modlíme.

Amen.

Lásce je možné se učit od svatých. Vedle všeobecně známého svatého Františka z Assisi je výjimečným příkladem svatého Božího člověka žijícího v těsném objetí s přírodním světem svatý Kevin z Glendalough (498-618), který prý odmítl andělovu nabídku, že Bůh srovná několik kopců, aby tam mniši mohli snáze hospodařit. Řekl: „Nepřeji si, aby se kvůli mně hýbalo s Božími tvory. Bůh může tomuto místu pomoci jiným způsobem. A mimo to, všechny bytosti na těchto kopcích jsou moji spolubydlící, znám je, jsou ke mně laskaví. A kdyby se stalo to, co jsi řekl, truchlili by.“ A když se modlil, vyhledal útočiště v jeho poustevně kanec, kterého pronásledoval lovec. Lovec byl pohnut Kevinovou svatostí, přestal kance pronásledovat a požádal světce, aby mu dal požehnání. Kevin kance zachránil ne tím, že se za něj aktivně zasazoval, ale právě jen tím, že stál před Bohem, modlil se a byl otevřen pro Boží zachraňující jednání.

O důvěru v Boží zachraňující jednání a schopnost přijmout ho, když přichází, můžeme prosit například tímto vyznáním víry.

Věříme, že Bůh všechny věci tvoří, obnovuje a oslavuje.

Věříme, že Země je svatyně, posvátná planeta naplněná Boží přítomností, domov, o nějž se můžeme dělit.

Věříme, že Bůh se stal tělem a krví, stal se součástí Země, lidskou bytostí, která se jmenovala Ježíš, který žil a dýchal a mluvil mezi námi, trpěl a zemřel na kříži za všechny lidi a za celé stvoření.

Věříme, že vzkříšený Ježíš je Kristus, který je v samém středu stvoření a smiřuje všechno s Bohem, obnovuje stvoření a naplňuje kosmos.

Věříme, že Duch obnovuje život ve stvoření, sténá v soucitu s trpícím stvořením a spolu s námi očekává jeho znovuzrození.

Věříme, že s Kristem vstaneme i my a s Kristem budeme slavit nové stvoření. Amen.

*(převzato z večerní modlitby pro slavení svátku svatého Františka z Assisi
Františkánských misionářek Mariiných)*

Všemohoucí **Otče**, Bože Stvořiteli, stvořil jsi nás k svému obrazu jako správce svého světa. Prosíme tě, **dej nám poznat a odpusť** nám všechno to, čím tvůj svět poškozujeme. Odpusť nám také naši dosavadní lhostejnost k němu a **proměň naše srdce**, abychom se učili milovat všechny ty, kdo byli stvořeni spolu s námi. Dej těm, kdo vedou druhé, odvahu k jednání, které bude **v souladu** s dobrotou daru stvoření. Pomoz nám všem obejmout nové způsoby, jak se dívat na svět, a rozpoznat vazby, které nás pojí **se vším, co je**. Povzbuzuj nás, dej nám sílu a schopnost hledat nové způsoby, jak žít evangelium v měnícím se světě.

Kéž nás Bůh, který roztančil stvoření,
který užasl nad liliemi v poli,
který chaos proměňuje v řád,
vede, abychom proměnili své životy a církve tak,
aby odrážely Boží slávu ve stvoření.

(požehnání pro slavení Doby stvoření 2020, převzato z programu Eco-Congregation vytvořeného sdružením Churches Together in Britain and Ireland)